

S U N U Ő

Dünya kamuoyu, Çin'in Hubey eyaletine bağlı Vuhan kentinde solunum yollarını etkileyen ve sebebi bilinmeyen bir hastalığın baş gösterdiğinin Dünya Sağlık Örgütü'ne rapor edilmesiyle yeni tip koronavirüsün neden olduğu hastalıktan haberdâr oldu. İlk günlerde yerel bir sorun olduğu zannedilmiş olsa da yılbaşından bu yana geçen sürede virüsün çok hızlı bir şekilde yayıldığına ve kısa sürede tüm dünyada yıpratıcı etkilerini acı tecrübelerle hissettirdiğine şahit olundu. Dünya Sağlık Örgütü'nün "Covid-19" adını verdiği hastalığın küresel salgına dönüştüğünü ilan etmesi ile birlikte, karşılaşılan sorunun tahmin edilenden çok daha ciddi olduğu idrak edilmeye başlandı.

Covid-19'un sağlık başta olmak üzere hayatın her alanında sorunları tetikle-mesi karşısında harekete geçmek zorunda kalan devletlerin salgınla mücadele kapsamında almış olduğu tedbirler salgının yarattığı tahribatı sınırlandırmışsa da bu satırların yazıldığı tarihte dünya çapında görülen Covid-19 vaka sayısı 7 milyonu, hastalık sebebiyle hayatını kaybedenlerin sayısı ise 400 bini aşmış durumdadır. Salgının hâlen devam ettiği ve ilaç/aşı çalışmalarının henüz bir sonuca ulaşmaktan uzak olduğu dikkate alındığında, gerekli tedbirlerin alın-maması durumunda vaka ve ölüm sayılarının artacağını beklemek için yeterli sebep var denebilir.

Güçlü ekonomilere sahip olmalarına rağmen ABD'de ve Avrupa ülkelerinde, sal-gın nedeniyle başta sağlık sistemleri olmak üzere birçok devlet fonksiyonunda aksamaların yaşanması ve yetersizliklerin baş göstermesi neticesinde sistemsel sorgulamalar yaşandı. Toplumların ve devletlerin, karşılaştıkları büyük çaplı do-ęal veya insan kaynaklı afetler karşısında neler yapabildikleri üzerine yapılan tartışmaların kökeni çok eskiye dayansa da etkisi küreselleşen afetler sebebiyle bu tartışmaların yeniden yoğunlaştığı ve çeşitlendiği görüldü.

Bu kapsamda tüm ülkeler, kapasite, araç, yöntem ve uygulama boyutlarıyla Covid-19 salgınıyla uğraşırken, bir yandan da salgın sonrası dünyanın nasıl şekilleneceği ve salgın öncesinden ne gibi farklar taşıyacağı sorularına cevap aramaya çalıştı. Salgın sonrasında dünyanın eskisi gibi olmayacağı, ekonomik ve ticarî hayatın değişeceği, sosyal ilişkilerin, uluslararası örgütlerin, hukuk dü-zeninin, hatta yönetim şekillerinin sorgulanacağı ifade edildi.

Çokça tartışılan hususlardan birisi küreselleşmenin yeni seyri, diğeri ise salgın sonrası oluşacak ekonomik sıkıntılarla nasıl baş edileceği oldu. Salgının sistemsel bir paradigma değişikliğine yol açıp açmayacağı da tartışılan bir başka kritik konuydu. Bu çerçevede, Covid-19 salgınının doğrudan insanın varlığının ötesinde, insan-insan ilişkilerinde, insan-toplum ilişkilerinde, insan-devlet ilişkilerinde, insan-dünya ilişkilerinde ve devletlerarası ilişkilerde yeniden yapılandırıcı bir etkide bulunabileceği kamuoyunda büyük taraftar toplayan bir öngörü olarak sıklıkla dile getirildi.

Covid-19 salgını sonrası dünyada küresel hareketliliğin yeniden temini için kalıcı ve etkili birtakım teknolojik yeniliklerin gündeme geleceği de bu süreçte belli oldu. Dijital çağın yeni bir boyut kazanacağı iddiası, önceden fizikî mevcudiyetle sürdürülen birçok işin uzaktan dijital yöntemler kullanılarak gerçekleştirileceği öngörüsü gerçeğe döndü ve hızla iş yaşamının bir parçası hâline geldi. Bir süredir gündemde olan siber güvenliğin yanısıra, biyo-güvenlik ve gıda güvenliği gibi çok da üzerinde çalışılmayan konularda toplumsal farkındalık arttı, bu stratejik alanların önemi daha iyi anlaşıldı.

Küresel hareketliliğin kısıtlanması ve ülke düzeyinde daha korumacı pozisyonların alınması, varlıkları ve işlevleri uzunca zamandır tartışılan ve yapısal reform çağrılarına muhatap olan başta Birleşmiş Milletler olmak üzere pek çok uluslararası örgütün sorgulanması, "kendi kendine yeten devlet" çağrılarını çerçevesinde tarımın yeniden stratejik değer kazanması da bu süreçte izlenen önemli gelişmeler oldu.

Salgınla birlikte "güçlü devlet" olgusunun da gündemde daha fazla yer edindiği görüldü. Özellikle güçlü ekonomiye sahip bazı ülkelerin salgınla mücadele yönetimi bakımından gösterdikleri zayıf performans dikkate alındığında, gücün ne olduğu, kimin "güçlü" olduğu veya gücün nasıl ölçülebileceği hususları da tartışmaya açıldı.

Devletin ön plana çıkan rolü kapsamında, kamu politikası oluşturma ve uygulama süreçleri, kamu hizmetlerinin sunum şekilleri, kamu görevlilerinin çalışma usulleri ve davranış kalıplarına yönelik etkisi kritik önem arz eden bir konu olarak gündeme geldi. Temelden yoksun olmakla birlikte, devletlerin uyguladığı kontroller, getirilen yasaklar ve diğer önlemlerin sürekli hâle geleceğine ve demokratik değerleri erozyona uğratacağına yönelik görüşler ile devletlerin bu süreci bahane ederek otoriterleşebileceklerine yönelik iddialar da bu sürecin tartışılan konuları arasında yer aldı.

Tüm dünyanın büyük bir sınamadan geçtiği günümüzde, ümit edilen ve ihtiyaç duyulan şey, karar alıcıların huzurlu, müreffeh ve yaşanabilir bir dünya için siyasî kurumlar ve uluslararası örgütlerin yapısı, işleyişi ve işlevleri üzerinde samimî bir eleştiri sürecine girmeleridir. Zira, insanlığın birbirinden tamamen bağımsız olmadığı gerçeği karşısında, bu konuda daha adil ve insanî boyutta cesurca atılması gereken adımların olduğu ortaya çıkmış durumdadır.

Önemli paradigma değişikliklerine işaret eden bütün bu gelişmeler, kuşkusuz ki Türkiye için de üzerinde ehemmiyetle durulmasını gerektiren bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Millî birlik anlayışı ile toplumsal dayanışmanın, insan sağlığına ve güvenliğine yapılan yatırımların öneminin ortaya çıktığı bu süreçte Türkiye; sağlık altyapısı, sosyal güvenlik sistemi, fizikî ve beşerî kapasitesi, etkili yönetim şekli, sevk ve idare yeteneği, insan merkezli medeniyet tasavvuru ve buna uygun politikaları ile dünyada bu sürecin öne çıkan ülkelerinden biri oldu.

Şüphesiz millet ve devlet olarak, daha güçlü olabildiğimiz ölçüde önemli sorunlar karşısında daha dayanıklı bir toplum ve ülke olacak, yeni krizleri dayanışma içerisinde atlatmamız çok daha kolay hâle gelecektir. Nitekim salgın, devlet-millet kenetlenmesinin bu tür sorunlarla mücadelede hayatî bir rol oynadığı gerçeğini açıkça göstermiş oldu.

Tüm bu gelişmeler karşısında TASAV olarak, Covid-19 salgınının Türkiye'ye ve dünyaya yansımalarını farklı sektörler ve perspektifler açısından değerlendirmeyi bir zaruret addettik. Bu sürecin daha iyi kavranabilmesi için yapılan değerlendirmelerin haricinde, geleceğe dönük öngörü ve önerilerde bulunarak Türkiye'nin yeni süreçte dünyada güçlü bir şekilde yer alabilmesi için atılması gerekli adımlara fikrî temelde katkı sunmayı hedefledik.

Bu düşünceden hareketle, derlenen yazıları bu raporla sizlerin istifadesine sunmak istedik. Çizdikleri bilimsel çerçeveye ve ufuk ile farklı disiplinlerden birbirinden değerli bilim insanları, bu amaca hizmet için önemli katkı sundular.

Yapılan bu çalışmanın amaca hizmet etmesi ve yararlı olması temennisi ile değerli katkıları için kıymetli bilim insanlarımıza ve bu eserin hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

İsmail Faruk AKSU

TASAV Başkanı